

Ezkontza

ta

gaurko mundua

İnoiz egia izan bada, gaur, benetan, egia Alta Santuaren esaera:

“Jaiotza zuzenketa mundu osoaren kezka bat da”.

DANIEL BAZTARRIKA

Azkeneko Konzilio aldiak erabakiko zizulakoan geunden danok kezka au, baño... ez alperrik. Erabaki ez ezik batzordekoak eratuta zeukaten eskema bera ere ezetsi egin eztute bada? Eta nola ezetsi ere batzuk: Inlaterra'ko gotzaien iritziz eskema egilleak langintza ontarako gauza ere ez omen dira. Ala ta guztiz, sekula bestela alkar ez zutela artuko egi sustraitan ere, eta dalako eskema ori eztabaida gaitzat bada ere aintzakotzat artzea erabaki zuten.

Beraz, berriz ere zai egon bear. Ala ere, zai egote onurakorra eta bearrezkoa dirudit itxaron au. Gauza eta eginkizun garrantzitsuetan ez dago zer eukirik presarik. Igu-ripen onek Konzilio gurasoei gau-

zak eta iritziak obeto pentsatu ta erabakitzeke beta emango die.

Auek onela diralarik eta berriz ere Konzilio'ko laugarren, —eta azkeneko—, aldiaren atalburuan, ara nola berezi ta azaldu ditezken Eliza'rekiko gaurko munduak ezkontzari dakarzkina oztopo edo problemak.

Gaurko munduko estuasunak

ZEINBAIT IRITZI

Jaiotza berriak danoi ematen digute kezka gaur. Jakinduria azkar baño azkar dijoakigu. Eliza'ren irakatsiak ez ain aguro. Eta nai ta naiez eguneratu egin bear gauzak bear bezela joatea nai badegu. Maguntzia'ko gotzai lagun Mons. Reuss'ek orain illabete batzuk zionez:

“Ezpairik gabe zeinbait Eliza'ko agindu jaiotza neurketari buruzkoak, lengo, antzi-

ñako pentsaeran sortuak ditugu. Eta, oraindik okerrago dana, len bezela iraunerazi nai dituzte askok... Zergatik ez berriro gogaldu, aztartu kezkgai auek?

Alderdi askotatik aztartu dituzte gaur ezkontzari dagozkion problema auek. Ona emen zeinbait alde argal:

—Batzuk demografia, —munduko jendetza—, oifarrir arturik, egin dituzte beren azterketak. Ara ondorenak: 2.000'garren urtean 6.000 milloi biztanle izango dira munduan. Au da: 35 urte barruan orain bizi geranok eta beste ainbeste izango dira munduan. Gaur 100'etik 60'rek zer janik ez badute, zer gerta bear du orduan? Egia esan: jaki sorburuak orduan aski izango diranentz eztabaida gai ederra balitz ere, kopurua ifiola ezin diteke zalantzan jarri.

—Besteak, emakumearen bizimodu obetu bear dala diote. Louvain'eko irakasle dan Schokaert'en iritzi:

“Jaiotza neurketa ez da gaur demografiarekiko oztopoa, ez, emakumearen osasun eta obezitatearekiko problema baizik: Gaur ezin diteke izan emakumea “erditzaille” bat bakarrik. Andreak ama ta emazte on on bat izateko betekizuna dauka”

Eta artzai protestante baten ustez:

“Urtero aur berri bat mundura dakarren emakumearentzat egindakoa ez da gaurko mundua”.

—Beste batzuk diotenez ezin liteke edozeinek bear bezela seme-alaba asko ezi ta azi gaurko bizibideakin. Umeak azi ta ezitze ori ere bete bearreko agindua da eta gaur eguneko irabazpideakin, naita ere, ezin ezkondu askok ainbeste egin.

—Beste zenbaitek, berriz, ezkontzaren elburu zergaiak aztartu ta gogaldu egin bear dirala diote. Bombay'ko gongotzai izan zan Mons. Roberts'ek onela dio:

“Ezkontzaren zergaia ez da aragiz euki ditezken aifña ume eukitzea, familia ondo, pozik, zoriontsu ta onurakor bizitzeko lain baiño”.

—Azkenean, berriz, beste batzuk, —auen artean dagolakoan nago beste Louvain'ko irakasle ospetsu bat: Janssens—, diotenez munduko aurrerapenak aurrera ta aurrera dijoazten bezela moralak ere aurrerapenak egin bear ditu bere gaitan. Au da: Gizona ta mundua osatzen osatzen dijoazten bezela joan bear du moralak ere osatzen osatzen. Adibidez: Garai batean Eliza'ri berari ere mirabetza, esklabutza ondo zirudion. Orain ifoila ere ez. Berdin gerta bear lezaioke, esate baterako, ezkontzarekin. Len ondo zeuden gauzak orain

oker egon litezke, eta alderantziz. Izan ere moralak gizartearekin joan eta gizartearekiko egin bear baitu. Onela gizartea lendik erabat aldatu dalako eta aurreratu, moralak ere orixe bera egin bear luke: erabat aldatu eta aurreratu. Au da itz gutxitan eta asko erresturik, —beraz, ez bekik ifiork gaizki ulertu—, azkeneko auen iritzia.

Kezkagarria, benetan, korapillo au. Nola, baiño, askatu?

PROGESTOGENUAK

Eliza jakintzaren aurrerapen zai dagon bitartean, mundua, batez ere kristau mundua, jator ari da saiatzen azkabide baten billa. Sendagintzaren aurrerapenak benetan aipagarriak izan dira azken urte auetan. Eta aurrerapen auen artean ez da txikiena progestogenuak izendatzen diran sendakill, pildoraen, asmaketa.

1.953'ean sortuak dira, Iparrameriketa'ko Boston'en. Emakumeen antzutasunaren aurkako zerbaiten billa zebillan John Rock sendagille katolikoa. Alakoren batean andra aurdunari darion ormona batean, —progesterona du izena ormona onek—, bere buruauztearen azkabide bat-edo arkitu zulakoan, Rock esperientziak egi ten asi zan. Laister, ordea, ikusi zun poz ura aundiegia eta azkarregia izan zula. Progesteronak aurdunaren arrautzaketa, —obulazioa—, desegiten zuten, giza espermatozoideak narotu ernailerazi zezaken azkia, arrau-

tzatxoa, emakumearen arrautzaontzi-
tik jaurtiaz. Zer egin ziteken?

Rock sendagilleak beste sendagi-
lle katoliko batengana jo zun, Gre-
gory Pincus'engana. Biak batera la-
nean asi ziran. Alakoren batean be-
ren ustariak eratu zituzten: Progeste-
ronak —ormonak, beraz—, emalegea-
ren —menstruazioaren—, 27'garren
egunean ertetzen die emakumeei. Pro-
gesterona onen betekizuna beste az-
kiak arrautzatxoak, narotzen, erne-
tzen ez uztea da aurra emakumea-
ren umontzian dagon bitartean. Ema-
kumeari, bada, arduñ dala, beste bat
erneeraztea galazten dio. Beraz, pro-
gestogenoak, —progesteronaren or-
dezko sendakil edo pildora auker—,
ardun ez diran emakumeei, arduñ
baleude bezela portaerazten die.

Ustari auker Pincus sendagilleak
Puerto Rico'n baieztu zitun. 560 ema-
kumeei deitu zien eta 10 miligramo
progesterona artuerazi, emalegeko
5'garren egunetik 25'garreneraino. Bat
bera ere ez zan arduñ gelditu. Oso
osoa eta nai baño ohea izan zan
esitoa. Alare, bostetik batek okagu-
reak eta ondoezak izan zitun.

Asmaketa berri onek ere, baño,
ba ditu bere akatsak. Aundiena, bear
bada, dan danak Rock eta Pincus
bezin baikorrak eta optimistak ez iza-
tea. Au da: batzuen iritziz progesto-
genoak askotan artzeak emakumea
betiko antzutuko omen luteke. Bes-
te batzuk gauza danak siñisfu eziñik
dabiltz. Eta ia danak kezkatu dau-
de ia gaitz berri baten bide ez ote
diran izango sendakil auker. Pincus

berak ezagutu du emakume odol-alda-
berak gaitz au indartu lezaketela sen-
dakil auen bidez. Eta sendagille da-
nari bururatu zaie ormona sintetiku
guztiak bezela minbizia-edo ez ote
lekarkien...

Bildur onegatik, bear bada, ez di-
tuzte alde guztietan sendakil auker
ontzat artu. Iru illabetik gora artzen
sendakil auker ez dute uzten Fran-
tzia'ko legeak. Eta ori sendagillea-
ren agiria erakutsi ondoren antzuta-
sunaren kontra artu nai dituztela ema-
kumeak, bestela ez. Beste nazioetan
beste joera bat artu dute. Israel'en,
esate baterako, Shelesnyak sendagi-
llea egiñalak egiten ari azkiari, arrau-
tzatxoari, umontzira sarrerara galazte-
ko zerbait asmatzen. Errusia'n, be-
rriz, giza aziaren eraille baten billa
dabiltz.

Beste oztopo bat oraindik: proges-
togeno artzailleak argi ibilli bear du.
Egun batean bakarrik sendakillik ez
artzea naikoa du emakumeak aur
oiez, anormal bat izateko.

Eta azkenean: sendakil, pildora
auker illabeterako pilloetan saldu oi
dira. Orrelako pillo batek Iparra-
meriketa'n 4'renbat dollar balio ditu:
250 pezeta gutxi gora bera. Espa-
ña'n ere saltzen dira eta, oker ez
banago, ogeitamar dura baño askoz
geiago ez dute balio sendakil auker.

Auker danak onela, zer dio Elizak?

ELIZA'REN IRAKASKINTZAK

Auker danak jakifik Elizak ez da

gelditu ajolarik gabe. Lenengo progestogenoak erten da bereala Pio XII'garrenak eman zuen bere iritzia sendaki auei buruz:

"Zuzen zuzenean antzutzen dute sendakil oiek eta ezin ditezke onartu".

Baifio... egia al da zuzen zuzenean antzutzen dutela sendakil oiek? Ona emen lenengo koska. Bigarrena, berriz, areagoa da: ala izanda ere ez al dago onartzerik sendakil auek, ez al dago konponketarik? Jakiña balta, —la moralista danen iritzia—, gai ontaz oraindik ez dutela Alta Santuek alkitik, ex cathedra, itz egin. Eta ori egiten ez dan bitartean Aita Santu batek kendu lezake beste batek ipiñi ta irakatsia.

Nolanai ere Onela mintzatu zan Boston'en Suenens kardenala gai oni buruz:

"Jaiotzak zuzentzeko, jakintza sendaki baten billa ibilli dabill. Gai oni buruz Eliza'k irakaskintzak aldatuko ditula pentsatzea alperrikako gauza da. Iñoiz ez da ontzat artua izango jaiotza neurketa. Ala ere alda ezifneko irakaskintza auek aldi berrian ezarri ta berdindu ta neurtu bearko ditugu. Nola, baifio? Sendakil auek zuzen zuzenean antzutzen badute emakumea, nai ta nai ez saiestuak izango dira. Ortarako, ordea, lenengo

gorputzarekikoak, biologia-eta orain baifio obeto ezagutu ta jakin bearko ditugu. Auek danak jakifnik, sendaki benetakoa badira, ikusiko dugu..."

Ain argi ta garbi esan ez bazun, ere, indar aundiagoz zion 1.964'ko Igokunde egunean Westminster'ko gongotzai Heenan'ek Ingalterra'ko gotzaien izenean:

"Eliza'ri bere arau ta legeak aztartzea zillegi bazaio ere, ez zaio inola ere zillegi Jainko legea aldatzea".

Beraz, oztoporik aundiena ia sendakil auek zuzenean antzututzen dutenentz da. Zuzenean ez dutela antzututzen? Orduan zillegi da artzea naiz ta arrazoi berezirik ez euki artzeko, azken itzaren jabe Eliza'k bear badu ere. Zuzenean antzututzen dutela? Orduan moral arauz neurtu bearko dira. Arrazoirik gabe oraingoz ezin ditezke artu. Oraingoz diot: gero ikusiko da baimen au ematea Jainko legea austeada ala ez. Arrazoiak daudela artzeko? Orduan moral lege berezi batez neurtu bearko dira arrazoiak, gaitzak, inguruak eta ondorenak. Moral esaez esateko, "bi ondo rendun zegatiaz" deritzan neurritz neurtu bearko da gertaera bakoitza: Arau orrek onela dio: gaitz bat ez da zillegi egitea, —eta gaitza litzake antzutea—, a) gaitza bera saiesturik, ona besterik nai ez ba-

da. Gure gai oni buruz: Antzutze-ko asmoz ez, ori jasanez baiño zerbait senda edo zuzentzeko asmoz. Antzutzea etsi etsian onartu bearke litzake gaitz txikiagoa dalakoan. b) Naiko arrazoiz. Au da, beste era batez zuzendu al baliteke gaitz aundien au, onelako sendakillik artzeke, beste zendaki ura artuaz. Inguruko zegati danei begiratu ondoren ikusiko du bakoitzak sendabide ontarako arrazoirik dagon ala ez. d) Sendaketa, —au da: ondoren ona—, ez datorkila egintza txaar baten bidez, bide batez baik. Beste era batera: Ez da zillegi lenengotik gaitza egin eta ondoren, gaitz ori egin dalako, ona irixtea, ona irixten ari dala gaitza egitea baiño. Ari geran galari buruz: debekatuta dago lenengotik antzutu ta gero sendakintza egitea. Ez, ordea, sendatzen ari dala antzutu-tzea sendatzeko. Izan ere onik aundiena ezin liteke gaitz txienaren bidez egin-da.

Auek guztiak, baiño, ez dute esan nai munduarentzak katolikotasu-nean erremediorik ez dagola, batzuk diotenez bezela. Ezta gutxiagorik ere. Eta jakintsuak beren lanetan ari dira azkabirenenbat oztopo aueri arkitzeko. Len aitatu-tako Louvain'eko irakasle Janssens'ek, adibidez, joan dan urtean ikuskarrizko lan bat aurkeztu zien jakintsuei Ogino eraren eta sendakil auen ondorenak berdinduaz. Zer iritzi emango diote lan oni? Ez, bada, jakin. Nola nai ere oso

ederki ta sakonki egindako lana da, ta eragin aundia egingo die era ontako billaketael.

Azkabide billa

ELIZAREN ORAIN ARTEKO AZKABIDEA

Eliza, Ama ona danez, ez da gel-ditu ezer egiteke, bildurtuta, nora ez jakiflean, gaurko kezka ta problema aundi auek ikusirik. Eliza saiatu da nola ala korapilloak azkatzen. Korapilloak azkatu edo ebaki, baiño, oraindik lengo era zaar-rean. Bear bada, arabaki itxura geiago emanaz konponketari bide berri bat iriki baiño. Esan nai det: lengo araei jarrai dienez aurrerago ezin zitekela bere azkabidean joan. Izan ere ezkontzari buruz irakatsiak oso garbiak dira batik-bat, bertanbera, orain gutxieteko. Gutxi gora bera gaur arteko Eli-za'ren irakatsi ta azkabideak auek ditugu: 1.930'ean Pio XI'garrenak bere enziklika **Casti Connubii**'n onela zion:

“Ez dijoazte ifiola ere izae-
raren aurka burutsu, bear
dan eran, beren ezkon esku-
bideak erabiltzen dituzten se-
nar emazteak, naiz eta, aldi
eta aldearen kontu izanik, bi-
zitza berri bat sortzen ez ba-
dute ere”.

Pio XII'garrenak, garbiago,
1.951'n onela zion, berriz:

“Jaiotza zuzenketa, —jaiot-
za neurketa ez izan ezker—,
Jainko legearekin batu ezifia
ez da”.

Beraz, Ogino-Knaus era Eliza'n
onartzen zan. Au da: jaiotzak zu-
zentzeko emakumearen antzu al-
dia aukeratzea senar emaztearen
maite alkarrekikoetarako.

Ezpairik gabe azkaketa ona au.
Ez, baiño, naikoa askoren iritziz.
Aurrerago joan bear litzake bide
ontan oien ustez. Ortarako bi arra-
zoi era aurkezten dituzte: Batzuk,
—psikologia neurri—, emakumeak
irriki aundiena dunean eragozpena
jartzen zaiola, diote. Eta ori Ogi-
no era beti betetzen dala emanik
eta gizonaren grifia alde bat utzi-
rik.

Beste batzuen iritziz, —teologia
arau—, zergatik izan bear du, —diote—,
ezkontzaren aurreneko zerga-
gaia, lenengo elburua, betegarririk
nagusiena, umeen sorrera, eta ez
senar emazteen maitasun eta la-
guntasuna, bein baiño geiagotan.
Idaztuenean adierazten danez?

Jakifia, betekizun auen artean
burruka zer jarriarik ez dago. De-
troit'ko, —Iparrameriketa'ko—, go-
tzai Mons. Dearden, Konzilio'ko
gai auetako adierazleak, argi ta
gorbi esan zun ezkontzaren zergaie-
tan, elburuetan etsaigorik ez dago-
la, ezkontza gaidun eskema azal-
du zienean. Alare, arrazoiaren fal-
tarik ez daukatela, usten det, onela
diotenak. Egia: Eliza'k beti ontzat
artu izan ditu umeak saiestu dituz-
ten ezkontzak arrazoiz. Adibidez:
edo garbitasun osoko zifia egin du-
telako ezkonkideak, edo emakumea
antzua dalako, edo senar emazteak
zaarregiak diralako umeak sortze-
ko... Baiño ezin uka zergai eta el-
buru auek nola iritzi ala epaituko
dala ezkontzaren zilletasuna ta
ezkonduen alkarrekikoen zuzena.
Beste era batera: zer elburu jarri
alako bideak ipifia bearko dira.
Umeak ez badira ezkontzaren zer-
gai, orduan, maitasunari eragin li-
tzaioken gauza asko, naiz eta
umeak ezetsi, berez, elitzake peka-
tu. Gauza asko ta berez, diot, gau-
zak obeto adieraztearren. Izan ere,
bideak ere onak izan bear dute-ta.
Naiz ta maitasuna izan ezkontza-
ren elbururik nagusiena, “dana li-
bre” ez litzake ifiola ere izango.
Eta berez, diot, gertaera eta ezkon-
tza bakoitzean ikusi bearko litzake
zer ondo ta zer gaizki dagon umeak
ezezte orretan eta.

Gaurko eliza'ren jokabidea gai
auetan zuzenagoa ezin liteke orain
arteko oifarririk jakifirik:

“Ezkontzako ondasunik nagusiena, umeak, —zion Pio XI'garrenak— Casti Connu-bii'n.

Eta Pio XII'garrenak oso sarritan erakusten du gauza ber bera. Eliza'ko legetzak, —kanoniko legeak—, berriz, garbiaski dio 1.013'garren kanonean:

“Ezkontzaren zergairik nagusiena umeen sorrera eta ezketa da. Alkarren maitasuna eta irritis ematzea ondorengoak dira”.

Gauzak onela, garbi daude bete bearrak eta ondorengoak. Batere arrazoirik gabe umeak ez izateko modua egiten dutenak pekatu dagine, elburua ez dute irixten eta. Alkarren maitasuna, ordea, balitz ezkontzako betekizunik nagusiena, orduan xede ortara eltzeko bide asko onak lirake, eta bear bada, gaur zillegi ez diran gauza asko agian pekatu ez ezik onbideak izango litezke...

Ala ta guztiz ere gaurko Eliza'ren iritzia gai oni buruz garbiagoa ezin diteke izan. Paulo VI'garrenak Ecclesiam suam'en dionez:

“Orain arte iraun duten arauak ezezteko, garbi esan, arrazoirik ez degu arkitzen”.

Eta orain gutxi Eginkizun Deuneko, —Santo Ofizio'ko—, idazlari, sekretario, Ottaviani kardenalak onela zion:

“Gai au ifiorik ezin lezake erabaki Aita Santuak eta Konzilioak ezik, gotzai edo kardenal izanda ere”.

KONZILIO'KO IRITZIAK

Konzilio'ko bigarren aldian lengo 17'garren eskema 13'garrenean biurtu zitzaigun. Eskema onek Gaurko Munduan Eliza du izena eta munduarekiko gaurko Eliza'ren goraberak erabakitzea dula bere elburua zer esanik ez dago. Langintza zailla benetan, eta orrexe-gatik eztabaida asko sortuerazi dituna. Bi aldiz ezetsia izan da, eta irugarrenean ozta ozta alkarrizketarako oñiarritzat on-artua izan da, bestela sekula ez zirala beren iritzia esaten ere asiko Konzilio gurasoak eta. Gaur Heenan kardenal dan Westminster'ko gongotzaiak onela zion batzarkideei Inghaterra-ko gotzalen izenean:

“Eskema ori oso osorik eraberritu bear da. Areago oraindik: eskema ori eratzeko batzordea osatzen dutenak lan ortarako gauza ere ez dirala esango genuke. Beraz, zergaitik ez ots egin langintza ortarako parrokoiei, sendagilliei, fisikalarik nukleozalei, ezkonduel, gurasoei, soziologoei...? izan ere batzordekideak usok bezin xaloak dira, bai, bai

fio ez sugeak bezin zugarrak... Gaitzbidea litzake, egitan, onelako eginkizun zailletan presaka ibiltzea..."

Eta ori batzordekideak Lyon'go gotzai lagun Mons. Ancel eta Panama'ko gotzai lagun Mons. McGtrath, —2'garren aldian gotzai onek ikusgarritzko itzaldi bikaifia izan zun errigizonei buruz—, eta B. Häring, moralista aipatua, eta dirala...

Beste berriak alde bat utzirik, ona emen eskema ortan ezkontzari buruz dauden zati bi: 4'garren kapituloko 3'garren eta 4'garren esakuntzatik artuak: Onela dio 3'garrenak:

"Ezkontza ez da bakar bakarrik umeak sortzeko sorbide bat. Orregatik iflori ez dio eragin bear bere olde itsuak, kristau zegatiak argitutako arduramen batek baiño".

Laugarrenak, berriz, dio:

"Elizak, jaiotza problemetan Jainko legea betetzea nai duten senar emazteen estuasunak, ba dakizki, baiño oraingoz sakrifizio gogodun neurton bat besterik ezin kezake agindu, naiz eta jakintza eta teoloji aldetik azkabi-de obeak itxaron".

Urrillaren 29 eta 30'ean erabilli zituzten gai auek Konzilio gurasoak aretoan. Gotzaien artean garbi gar-

bi bi saill azaldu ziran. Alderdi batekoak, batez ere, irugarren zatiani eusten zioten. Bestaldekoak, berriz, laugarrengoa artzen zuten, nunbait, neurri ta arau. Azkeneko auek, geienak Mediterraneo ta Ameriketakoak-eta ziran. Besteak, Europa erdikoak.

Europa erdiko eta auen aldekoak arrazobide au zerabilten: Montreal, Kanada'ko arzapezpiku kardenal Leger onela mintzatu zan:

Kalteak besterik ez dizkigu ekarri orain arte gure irizpide illun eta negartiak ezkontzarekiko. Orain arte gaizki irakatsi izan ditugu ezkontzaren zergaiak. Orregatik eskemak ez ditu aitatzen lenengo ta bigarren zergairik, senar emazteei utziaz inguru ta ondorenak iriztzi ta epaitzeko eskubideak, zugurtasuna ta bearkizunak bakarrik izendatuaz.

Alaxe da izan ere. Gaurko bizi-biderik eta kezkarik ez zegon ezkontzarekiko moral arauak egin edo, beintzat, argitu ta garbitu ziran. Bear bada, irizpide bat baiño geiago Jainkoarengandik datozen aginduak izan bearrean, antziñako gizaldiko sorkariak izango ditugu. Ez, Jainko legeak, giza legeak baizik. Bestaldetik, berriz, azkenean bakoitzak berak ikusi bear du bere kontzientziarekin, arauak kontzientziz zuzen jokatzeko bear bearrezkoak baditugu ere. Iruga-

rren: Lenxeago esan dedanez, —Mons. Dearden'ek Konzilio bertan esan zun gaitiera—, ezkontzako zergaiak ondo naasita daude: ezin ditezke bereizi ezkontzako zergaiak: bat baztartzea, nolabait danak baztartzea litzake. Azkenean, berriz, bearkizunak ondo ondo betetze onek eta eskuzabal izate onek ez ote die gero ezkonduel naikoa eskatzen?

Bruselas, Beljika'ko gongotzai Suenens kardenalak onela zion:

Geiegi orain arte jardun degu "azi ta ugaldu" esaka. Neurtu al degu ifioiz "aragi batean bi" izateak zer esan nañ dunik? Au ez da aldiko morala arautzat jartzea, betiko neurria aldiko ta alda-korrei egokitzea baiño...

Ala da, benetan, izan ere. Bein batean Eliza'k moral arauak osoztat iritzi zitun, baiño... ala ote da? Ona emen oztoporik gaitzen eta zaillena. Dana egiña ta amaitua balego ez legoke zer jardunik. Zeiñek esan baiño ala danik? Kristauak ez ote dio orain arte ezkontzako alde bati geiegi begiratu? Eta zer esan Idazteuneko "aragi baten bi" ta "ez da egoki gizona bakarrik egotea" eta "alkar mai-teko dezute ezkonduak" eta dioten esaerei buruz? Eta onela arrazoibidea asko luzatu genezake.

Antioki'ko Maximos IV'garrenak, —gaur kardenal egiñak—, onela joera bertan argitu zun eztabaida:

Moraleko neurririk oberena ez da azaleko bioloji zuzena, kontzientzi ta zugurtasun benetakoa baiño...

Argiketa au ere bearrezkoa. Teolojian, —eta moralean ere berdin—, gauza geitxo, bear bada, San Tomas'ek esan zula eta erabakitzen dira. Gaur San Tomas'en iritzi asko, —batez ere ezkontzari buruzkoak—, ondo gainduta dauzka-gu. Adibidez: San Tomas'ek usten zun giza aziak bakar bakarrik sortzen zula aurra amasabelean eta ama ume kutxa bat besterik ez zala: aurra bere sabelean gorde ta arazi besterik ez zula egiten. Gaur ondo baiño ondo dakigu gizonak ainbat eta geiago garrantzi dula eginkizun ontan emakumeak. Gizona bearrezkoa bada, emakumea areagoa. Orrezaz gaitiera, gaur ondo dakigu emakumea aldi luzeagoz dala antzu emankor baiño. Au da: Egun askozaz geiagoz dala erne-eziña emakumea, erne-bera baiño. Bestaldetik, berriz, itxura ondo zaitu eta oker galantak egin ditezke legearen izenean. Beraz, lege ta itxurari baiño gelago, —gai aue-tan—, gogoari begira bear diogu, beti betikoari, aldakorrak baztartzuta, egiti, sakonki, jatorki...

Egun bertan Indonesia'ko Sukarnapur'ko gotzai Mons. Staverman'ek beste argi batez argitu zun eztabaida. Egia esateko ez dakit arrazoibide au egokia danik, baiño oso eguneko joera danik dudarik ere ez det egiten:

“Giza izaera guztia, —zion—, beti aurreratzen aurreratzen dijoan istoridun izaera bat da. Beraz, ezkontza epaitzeko zuzen, neurkin au ere kontuan euki bear degu. Batez ere, ezkontza ere osatzen osatzen dijoakigulatik...

Au onela bada, gauza asko zuzendu bearrean gaude. Filosofu, jakintsu eta baita teologuen artean ere oso egunekoak ditugu Teilhard de Chardin'en iritzl ta ustariak. Eta Mons. Staverman'ek ustari auek ezkontza moralari egokitzea besterik ez du egin. Beraz Teilhard de Chardin'en pentsaeraren mueta bai besterik ez da iritzl au. Ez pentsa, ordea, pentsa bide au sustrairik gabekoa danik. Orain mila urte pekatu ez ziran gauza asko, —esate baterako gizonaren eskubideei buruz—, gaur pekatu dira. Eta alderantziz: len pekatu ziranak gaur ez ditugu pekatu: adibidez eta ezkontza gai berari buruz: orain eun urte baiño gutxiago gaur bezelako azkatasunik ez zegon ezkonduen artean maite alkarrekikoak izateko: urrango egunean, esate baterako, ez zegon jaunartzerik. Ezifiekkoa ote da, gero, era ontako aurrerapen bat ezkontza moralari buruz giza izakera len baiño obeto ezagutu, sakondu ta sustraitu degulako?

Urrango egunean, 30'ean, Utrecht Holanda'ko gongotzai Alfrink kardenalak osatu zitun zerbait azkeneko pentsa bide auek:

Orain arteko koskaen azkabideak, antropolojiaren aurrerapenak eta, batez ere, jakinduriak zalantza ederrean jartzen dituzte; gauza bat da, izan ere aragiari soil soilik dagokion gizakitasuna, —sexualidadea—, eta beste bat gizon oso osoari dagokiona...

Ondoren pentsaera au zerbait azaltzen sailatuko naiz.

Irizpide auen aurrez aurre bestea zegon. Alderdi ontakoen iritziz, alegiñak egin bear dira ezkontzako okerrak zuzendu ez ezik erabat ezkontza alik eta onenak eratzeko ere. Bi gotzaien aoz itz egin zuten, batez ere, joera ontako Konzilio gurasoak. Urrillako 30'ean bertan Ottaviani kardenalak onela zion:

Ez nun pentsatzen itz egiterik. Alare ezin egon isilik naita ere. Amaika umedun langille baten semea nazute... “azi ta ugaldu” ta “aragi baten bi izango dira” esae-berdiñak dira. Ezin bitezke banatu. Bien esan naita auxe da: senar emazteak umeak sortzeko dirala. Ikargarria litzake, benetan, Eliza'k atzera egitea ainbeste gizaldien zear ontzat artutako arauetan.

Benetan oztopo aundia Ottaviani kardenalak aitatzen dun koska: ainbeste urtean Eliza oker egon ote

da bada? Ala ta guztiz ere, batek baiño geiagok erantzungo lioke ori ez dala oker egotea, orain, obeto ezagutu degulako giza izakera eta elburua, len baiño gauzak geiago zuzentzea baizik. Eta benetan penagarria litzake pekatuak ez dagon tokian pekatua jartzea lengo oitura zaarreei jarraitzeagatik. Azkenean, berriz, gauzak aztargarriak baldin badira zergatik ez aztartu? Gutxienez len bezela geldituko dira danak.

Egun bertan Ciudad Real'eko gozai Mons. Hervés'ek 126 gotzaien ordean onela itz egin zuen:

Ba dago gure lurraldeetan famili ugari asko. Auek ere aipamen berezi bat merezi dute. Materialismoren irizpideei gogor eta jator uko egin diete. Benetako sakrifizioz eta sendotasunez azaldu zaizkigu kristau jator. Guraso auek ez dituzte sortu umeak olde itsu batek eragifinik, ez, beren sifismenak bultzatuta baiño. Beren atsegifari baiño geiago beren bearkizunaren gurutzari begiratu diote. Au ere jakingarria da. Izan ere, Konzilio onek ez dago inola ere filosofi edo jakinduri saio bat nola ondoen eta errezen bizi; kristau agiri bat egin zale dabil baiño nola al diteken kristauena izanerazi...

Ezin uka arrazoibide onen zuzen

na eta egokia. Pekatu bideak al ditugun geiena kendu bear baditugu ere, zeifiek esan du kristautasuna arriskuak kentzea dala? Kristauak beti izan bear du uste ona Jainkoaren arduran. Gafiera, daren jakifian dago, famili ugari umeak famili urrietako umeak baiño obeto eziak izan oi dirala. Famili ugariak dira orain arte kristautasunaren ia agiririk onenak. Edozer moduz ezin ezetsi ta arbututuko ditugu.

Alderdi batekoak beren pentsabiderako arrazoi franko badituzte, ez dituzte gutxiago beste aldekoak. Konzilioa kristau agiri bat danez, ezin geldituko gera jakintza aurrerapenak diotenakin bakarrik. Alare, kristautasunak munduko eta munduaren aurrerapenak onartzen ditun ezkerre, ezin ditzakegu, —kristau benetakoak azaldu nai badeugu—, aurrerapenak bazartu geure irizpideetarako, aintzakotzat artzekerke.

OIÑARRIAK

Konziliko gurasoen irizpide auek, —alderdi bitakoenak, noski—, Eliza'ren erakutsietan dituzte beren oiñarriak. Orain arte Mediterraneo aldekoenak geiago erabiliak izan dira. Onek, baiño, ez du esan nai obeak diranik. Bestaldekoen joerak ere, —Europa erdikoenak, alegia—, askok pentsatzen duten aldean ondo tinkatuta dago eta

usten dan baiño sustrai luzeagoak dauzka.

San Agustini izan zan bere eztabaida ta idaztietan iritzirik estuena sendotu zuna. San Agustini azkarra ta adoretua zan, ifior sutsua eta zorrotza izan bada. Orregatik ez da arritzekoa gai batzutan bere iritzia sutsuak eta zorrotzak ez ezik, gogortxoegiak ere izatea. Eta onelako zerbait gertatzen da, —askoren iritziz—, bere irakatsietan aragikeriari buruz.

Ala ere ain zeuden ondo sustrai-tuak eta zorrozki eratuak irakaskintza auek, orduko elizgizonak onartu egin zituzten eta egundano iraun dute. San Agustini'entzat umezketak bakarrik dagi ezkontza zuzena eta eraduna: licitus et honestus. Beraz, San Agustini'en iritziz, senarrak emaztearekikoa eskatzea jolasteko bakarrik, umezketarako asmorik gabe, gutxienez pekatu arifia litzake. Eta, jakiña, erne ezin ditekenean, bearrezkoa da garbitasuna. Areago oraindik: San Agustini'en iritziz izorgura bera gaitza da, senar emazteak aztura on batez ondu ta sendatzen duten gaitz bat:

“Ez dezatela egin irritzagatik, irritsik gabe egin ezin ditakena”.

Azken mugaraño eraman ezkeru ustari au osena eta zuzenena “esku-zko ereintza”, —nola esan inseminatio artificialis?—, genduke, or-txe dago irritsik gutxiena-eta, eta ala ere auxe dago egon bereziki

Pio XII'garrenak 1951'n gaitzetsi ta kondenatua.

Beraz, etsaigo bat azaltzen zaigu San Agustini'en pentsaera ontan: gogo maitasuna aragi maitasunaren aurka.

Arau auek egundano iraun dute. San Tomas'ek ezer berririk ez zizun esan. Eta Trento'ko Konzilioak ezkontzaren alderdi oni ez zion ikuririk egin. Bakar bakarrik San Alberto Aundia'k adierazi zizkigun beste irizpide batzuk.

San Alberto'k dionez, ezkontza berez gogoak batzeko da. Eta gogoak batze onek berekin aragi biren batasuna dakar. Ezkontzaren eratzallea gogo batasuna da. Ondorenik urrena, ordea, aragiaren batutzea. Lenena bakarrik naikoa da ezkontzarako. Bigarrena, —aragi batzea, alegia—, lenenik gabe ez da ezkontza. Eta, aurrera joanik, dio: Izaeraren zergaia umezketa bada, gizonarena ezkon maitasuna da. Bi zergai auek, ordea, errez bereziki dietezke. Onela gizonaren zergaia, —au da: gizonaren asmoa, maite asmoa, noski—, naikoa da ezkontza zero zuzendu ta baiezteko. Beraz, San Alberto'ren ustez, umezketa, umeen sorrera, ez litzake bakarrik ezkontzaren zergairik nagusiena, maitasunakin batera baiño. Eta ori ezkon maitasunak aurea arrapatzen ez badio...

Erromako Kristau Ikasbidean, —Catechismus Romanus'en—, ezkontzaren lenengo elburua ezkon-

duen alkarren maitasuna dala adierazten da, eta bigarrena umezketa.

Pio XI'garrenak Casti Connubii'n itzez itz onela dio:

“Barren berritze ori, alkar osatze ori, egi egitan ezkontzako elbururik nagusia da la esan diteke”.

Ona emen garbi alde biei arrazoia damaiten Eliza'ren zeinbait irakaskintza. Beraz ez dira ez batzuk eta ez besteak askok nai luteken bezin egozkorrak eta berea egin naikoak.

Azkabide bat ote?

EZKONTZAREN ELBURUAK?

Orain arte ezpairik gabe umezketa, umeen sorrera, izan degu ezkontzako elbururik nagusia, askoren iritziz. Eta Eliza'k ere arrazoia oiei damaiela dirudi, besteakoak ere ba dirala ikusi badegu ere. Orain geroago ta gei-ago moral-lari asko beste bide bate-

tik joaten asi dira: Alkarren maitasunaren adierazketa dala, diote, ezkontzaren xedea. Osterantzekoak, —umeak eta irrisaren ematzea eta abar—, maitasun orrekin batera dagozela.

Jatorri jokatzeko ezkeror, ez dago zer esanik aukeratu aitzak aintzat eta gei-ago eskatzen dietela ezkontzei. Izan ere senar emazte maitasuna eta adizkide maitasuna berdindu eziñeko maitasunak dira, biak benetako maitasunak izan arren: joera eta elburu bereziak ba dituzte. Orre-gatik ezkon maitasunak adizkidetasunak eskatzen ez ditun gauza ta ondoren asko eskatzen ditu.

Aurrena, ezkon maitasun onek alkarrentzat begirune berezi bat eskatzen du. Beraz, senarrak ez dio eskatu ta emaneraziko emazteari eman lezaken baiño gei-ago. Ezkonbizitza asieran, adibidez, gizonak bere eskari ta jokaeran izan ditelen biguñena eta samurrena izan bear luke, batez ere alkarrekikoa eskatzean, emazte berria askotan ez baita egon oi arlo ortarako geiegi gertatua. Berdin esan genezake, —eta orixe bera aitatu zun Pio XII'garrenak itzaldi batean—, emaztea aurdun edo makalik edo dagonean. Benetako maitasunak berekin dakar begirune au. Eta begirune onek askotan asko baño asko eskatzen du.

Giro onen esparruan ertsitzen direnean ezkontzako artuemanak, gauza asko beste era batean ulertzen dira. Eta koska askorentzat tokirik egon ere ez dago. Beraz, Europa er-

diko gotzaiak ziotenez giro ontan ederki sartu eta josi ditezke gaurko jakinduriaren aurrerapenak. Ezkontzak ere buruduna bear du: senar emazteak bata bestearenak ikusi, gero umeen onari begiratu eta ondoren neurtu bear ditu gauzak. Familiari bakarrik ez dio, gaiñera, begiratu bear, lurralde eta aberriari ere bai. Izan ere, ez ote da gero errezena Jainkoari umeen kontu guztia laga-tzea? Au abereak bezela jokatzea da.

Buruak bakarrik, baiño, ez die eragin bear ezkondueti. Buruaren gaiñetik Jainkoa eta Eliza eta alkarren maitasuna daude: Jainko arduraren kristauak uste ona izan bear du; Eliza'k agintzen denez eskuzabatak izan bear dute; eta alkarren maitasuna beti eragille bear dute. Beste era batez esateko: buruak bakarrik ez du izan bear neurkin. Batikbat maitasunari dagokionez: Maitasuna zabalerazlea, edaerazlea, baldin bada, ezkontza bizitzan zabaldu bear du. Eta nun obeto zabaldu maitasun eta alkarren ondasunak sorkari berri batzutan baiño? Eta ori umeak gurasoen batuerazle onenak dirala eta era ontako arrazoiak saiesturik...

Benetan maite dunak maitasunaren arrariak nai izaten ditu, eta ezkontzako arraririk gozoenak eta ederrrenak eta pozgarrienak beti umeak izango dira. Beraz, ezkonduak buruz joka bear badute ere beren artuemanetan, biotzak eraginda bizi bear dute: burua neurkin, bai, baiño biotza beti sorburu.

Onela ondo baiño ondo ulertzen

da onankeri guztiak ezetsi, arbuiafatu ta kendu egin bear dirala. Onankeriaren bitartez ez da maitasuna bear bezela adierazten, artueman osoa ez baita: gizona keskatsu gelditzen da eta andrea asetzeke. Maitasunaren azalak bakarrik nazka ematen du. Arraririk gabeko maitasunak utsa bakarrik dakar...

Auek onela, askotan gertatzen da ezkonkideak bizibiderik ez daukate-lako edo bietako bat gaizo bidean dagolako edo makalik dabilte-lako edo, ume berririk ez komeni izatea sendi artarako. Zer egin? Maitasuna, eskon maitasun bereziaz, noski, ezezteko zorian utzi? Ona emen oztoporik nagusia. Senar emazteak Jainkoagan itxaropen osoa dutela, eta biak izan ditezken eskuzabatenak izan dirala eta beste biderik ez daukatenez, ordurako, askoren iritzi, bear luteke progostogenoak eta onelako sendakin edo erremedioak. Onankeriak eta egiten ez dutena sendakil edo pildora auek egiten dute izaerari begirune itxura bat bada ere ba diote, askoren iritzi. Onela dabilte, eta zuzenean antzuzailleak ez balira... (jji???)
Eta zuzenean antzuzalleak izanda ere Eliza'k ontzat artuko balitu, au litzake azkabiderik onena. Geldi bitzez galdera ta oldozpen auek galdera bezela. Bakoitzak pentsa beza zer dan onena. Bakoitzak ikusi dezala zer liteken biderik egokiena.

Beraz, benetako ezkon maitasunak, alde batetik, —onela ulerturik—, eskubide asko lagako balitu ere, bes-taldetik ezkonkideak eginkizun asko-

tara beartuko lituzke. Jakintzaren aurrerapenak bai, baiño bestaldetik ondo gogortuaz Jainkoarekiko eta alkarreganako maitasuna. Gaiñera, ikusi degunez, ezkontzaren arpegi berriak dirala eman arren ideia eta pentsabide auek ba dituzte Eliza'ren irakaskintzetan sustrairik asko.

AMAIA

Korapilloak naiko azkagaitzak dirala garbi dago. Ezin, beraz, eztabaida azkarregi erabaki. Westminster'ko gongotzai Mons. Heenan kardenalak zionez, progestogenuei buruz itz egiteko eskubidea ba du Konzilioak. Paulo VI'garrenak, berriz, one-

la mintzatu zan orain urte bete gutxi gora bera:

“Oso problema zaila da jaiotza zuzenketa deitzen degun problema au. Eliza, jakintzak, gizarteak eta psikologiak damazkigun argiz, Jainko legea aldarrikatzea beartua dago. Arlo au gaiak eskatzen dun ainbateko zintzotasunez ikasten ari da... Onelako eginkizunetan ona degu katoliko danok arau bati bakarrik jarraitzea, bere almenez Eliza'k agintzen digun legeari noski. Orregatik egokia da oraindik iñork itzik ez egitea aginduta dauzkagun legeen aurka”.